

DESPRE ORIGINEA RUMÂNEASCĂ A CUVINTELOR/ NOȚIUNILOR *BOIER, VODĂ ȘI VOIEVOD*

ABOUT THE ROMANIAN ORIGIN OF THE WORD/ CONCEPTS *BOIER, VODA AND VOIEVOD*

CZU: 811.135.1'01

[https://doi.org/10.52327/1813-8489.2022.4\(116\).02](https://doi.org/10.52327/1813-8489.2022.4(116).02)

Andrei GROZA,
doctor în istorie conferențiar universitar,
Universitatea de Stat din Moldova

SUMMARY

In the material, based on the analysis of ancient written sources, an attempt is made, on the one hand, to combat the unanimously accepted opinion that the words/ notions boyar, king and voivode are of Slavonic origin, on the other hand - to prove that they have Romanian roots.

REZUMAT

În materialul de mai jos, în temeiul analizei izvoarelor scrise în vechime, se încearcă, pe de o parte, a combate părerea unanim acceptată precum că cuvintele/noțiunile boier, vodă și voievod sunt de origine slavonă, pe de altă parte - a dovedi că acestea au rădăcini rumânești.

Istoriile neamurilor luate aparte, istoriile statelor, istoria universală, au prins contururile pe care astăzi le cunoaștem, nu de mult, în secolele XVIII-XIX.

Anume în această perioadă istoricii, reprezentanți ai națiunilor numeroase și puternice militar și economic, au scris istoriile, corespunzător importanței și mărimii care și-o dădeau, altfel spus, și-au tras istorii care au fost impuse celor din jur să le accepte.

Reprezentanții celorlalte neamuri, mai mici, au scris despre ceea ce le-a mai rămas și ceea ce li s-a permis.

Era oare posibil ca cineva, atunci, din cei care scriau istoria, să spună adevărul

în cazul în care îl depistau, dar care nu convenea celor puternici?

Clar lucru că nu.

Putea oare cineva în acea perioadă să admită că limba primară, limba în care Creatorul a vorbit cu primii oameni, a fost limba rumână/română, că toate limbile antice, inclusiv greaca, latina, ebraica, sanscrita au fost inventate de o persoană sau de un grup de persoane pentru a-i împiedica pe oamenii simpli să se unească și a-i folosi pe aceștia în interese proprii, mai ales pentru a se menține la putere și a se îmbogăți, că în același scop au fost inventați alți dumnezei, inventate alte religii?

Clar lucru că nu.

Este oare posibil ca noi, astăzi, să cunoaștem adevărul istoric și să vorbim despre aceasta, arătând toate momentele, atât pozitive cât și negative?

Da, este posibil.

Anume aceasta și vom încerca să facem în cele ce urmează.

Noi nu pretindem la nimic mai mult decât a încerca de a dezvălui adevărul istoric care trebuie cunoscut, indiferent de faptul dacă place sau nu cuiva, ca acesta să ne facă mai înțelepți, mai buni, pentru a înceta a ne mai lupta unii împotriva altora, pentru că vorbim limbi diferite ori că avem religii diferite. Să înțelegem că această luptă este numai în interesul unor persoane sau al unor grupuri de persoane care folosesc limba și religia pentru a-și acoperi adevăratele interese la baza cărora stă dorința lor de a conduce pentru a se căpătui în continuare, în timp ce săracii (oamenii, statele) sunt asmuțiți să se lupte între ei pentru „propriile limbi” și „proprii/adevărații dumnezei”.

Totodată, atragem atenția tuturor celor care vor citi rândurile de mai jos, dar mai ales dornicilor de a ne critica: cele scrise aici sunt puncte de pornire, niște repere, pe alocuri cu unele neajunsuri, lucru inevitabil în situația noastră, dar care urmează a fi dezvoltate și aduse până la o lucrare mai amplă, mai completă.

În continuare vom vorbi doar despre câteva cuvinte/noțiuni utilizate în limba română cunoscute ca împrumutate din alte limbi, dar care de fapt au rădăcini rumânești și fac parte din această limbă de la începutul vorbirii primului om.

Așadar, analiza izvoarelor scrise în

vechime ne arată că cuvântul rumânesc *voi* cu sensul de 1) rând de împletitură din papură sau nuiiele, într-o leasă sau în pereții unui pătur de păstrat porumb sau 2) fâșie de pământ arabil, a stat la baza cuvintelor rumânești *voinic*, *voier/boier*, *voievod*, numelor de familie Voicu, Voiculescu, Voinea, Voinescu, Voineanu ș.a.m.d., denumirii statului antic Voinicia (în limba greacă/elenă - Fenicia)[1], numelui legendarei pasăre Voinica (în limba greacă Fenix)[2], cuvintelor slave *voin*, *voina*, cu sens de luptător, soldat și corespunzător război.

Cuvântul *voi*, cu sens de fâșie, de rând împletit/făcut din ceva a existat din cele mai vechi timpuri, adică a făcut parte de la începutul începuturilor din limba română. Tot din cele mai vechi timpuri, participanții la bătălii, la războaie, bărbații tineri, sănătoși și puternici, de regulă așezați în rânduri, în *voiuri* erau numiți *voieri*, *voinici*. Mulți din ei, pentru vitejia de care au dat dovadă au fost supranumiți Voinea, Voicu, Voica, Voinicescu, Voichița, Voineanu, Voiculescu ș.a.m.d. Supranumele *voinic* este atestat în mai multe izvoare vechi scrise în limba greacă inventată, numai că în acestea, cuvântul popular, rumânesc este scris sub forma *foinic*[4].

Astfel, *Voinic/Foinic* a fost numele întemeietorului statului antic Voinicia/Foinicia (nu Fenicia[2], cum ne spun unii istorici – n.n.), amplasat pe coasta răsăriteană a Mării Mediterane, care a existat între secolele XIII și VIII î.e.n. și în care a fost inventat unul din primele alfabete sonore. Tot Voinic/Foinic a fost și numele unuia dintre învățătorii legendarului Ahile, care împreună cu acesta a participat la asediarea, apoi cucerirea Troiei.

Fiecare voi sau voiurile erau conduse de conducători numiți voievozi (voi-vodă), unde cuvântul vodă înseamnă cap, conducător care provenea de la alt cuvânt rumânesc a vedea. Adică cel care vede înainte, care prevede, care conduce. Cuvântul voievod este atestat pentru prima dată în lucrarea împăratului Rumâniei (Imperiul Roman de Răsărit sau cum îi zic unii Bizanț), Constantin al VII-lea Porfirogenetul (anii 905 - 959) „Despre administrarea imperiului”. [3]

Ceva mai înainte, la mijlocul secolului al IX-lea, cărturarii Chiril și Metodiu, cei care au inventat alfabetul și limba slavonă au luat și au pus la baza acestuia/acesteia limba populară, limba rumână. Unele cuvinte rumânești au fost incluse în forma care se utilizau în viața de toate zilele (plug, steag, snop ș. a.), altele au fost puse la baza formării altor cuvinte slavone. Astfel, în baza cuvântului voi, care se utiliza mai mult ca termen militar, au fost formate cuvintele voin, voina care înseamnă luptător, soldat și corespunzător bătălie/război.

Aici, credeam necesar de a atrage atenția la faptul că cuvântul război din limba rumână tot își trage rădăcinile din cuvântul voi, și că DEX-ul limbii române induce în eroare atunci când afirmă că acesta provine din slavonă de la război.

Astfel, cuvântul război în limba rumână are sensurile de 1) luptă armată între oameni și 2) covor mare de perete. În primul caz cuvântul voi (rând de oameni) împreună cu un alt cuvânt rumânesc a răzui care înseamnă și a se rade unul de altul, a se izbi unul de altul, a se omorî, a format cuvântul rumânesc război. În acel de-al doilea caz voiurile, rândurile, numai că rânduri din fire de lână

sau alte materiale de diferite culori răzuite, adică izbite unele de altele, așezate prin izbitura unele lângă altele, formau un câmp, un covor colorat compus din diferite figuri, diferite rânduri, numit în popor război.

De la vechiul, rumânescul voier provine și cuvântul *boier*. Voierii, luptătorii, soldații, dar mai degrabă conducătorii de voi, fiind numiți administratori ai anumitor localități, mai ales ai unor mici orașe au început a fi numiți boieri, situație cunoscută în acea perioadă când unele litere din cuvintele limbii populare, limbii rumâne erau transcrise în altă limbă altfel. De exemplu, litera ș trecea în s (Ștefan în Stefan), e în ă (enciclopedie – ăntiklopedia) ș.a., la fel și litera v a trecut în b adică cuvântul *voier* a devenit *boier*. Atât istoriografia slavă cât și cea rumână, până în prezent, nu au o explicație cât de cât acceptabilă, care ar fi originea acestui cuvânt.

Cuvântul boier a fost utilizat multe secole la rând atât la rumâni cât și la rudele lor care au fost slavizate, devenind bulgari, sârbi, ruși ș.a.m.d.

Așadar, calea parcursă de la cuvântul rumânesc voi la cuvintele rumânești voinic, boier, voievod, la cuvintele slave voin, voina a fost destul de lungă încât s-a reușit a fi uitată, mai mult s-a făcut totul ca să se creadă că situația a fost alta.

La fel și cuvântul/noțiunea vodă – titlu purtat de domnitorii rumâni, își trage rădăcinile de la verbul/cuvântul rumânesc a vedea. Vodă înseamnă cel care vede, văzătorul, cel care cunoaște, cunoscătorul.

Cu timpul cel care vedea mai bine ca alții, pricepea și știa cum să facă ca lucrurile să se desfășoare bine a fost recu-

noscut ca cap al familiei, ca cap al comunității, conducător, domnitor, zeu.

Examinarea izvoarelor scrise în vechime arată că acest cuvânt are rădăcini destul de adânci și a acumulat conținuturile arătate mai sus, treptat, de-a lungul sutelor sau chiar poate miilor de ani.

Primele semne că acest cuvânt provine de la verbul a vedea pot fi observate, la o simplă examinare a așa-numitelor Vede, texte religioase și literare indiene, alcătuite în secolele XVII -VI î.e.n.

Astfel, textele au fost numite Vede (de la cuvântul a vedea - n.n.) considerându-se că acestea redă niște expuneri care îți permit, îți ajută să vezi, să cunoști, să înțelegi esența, conținutul lucrurilor, al lumii, al trecutului, prezentului și viitorului. Cunoscătorul, știitorul Vedelor, adică inclusiv al regulilor conținute în acele texte, și nu numai în acelea, ci și în multe altele, era recunoscut ca conducător, ca vodă. Ca argumente aici ne pot servi prezențele cuvântului vadă cu sens de cap în limba gujarati, vorbită cu peste 50 milioane de oameni din statul Gujarati din India și cuvântului vadila cu sens de tată din limba marathi, vorbită de peste 80 de milioane de oameni din statul Maharaștra din aceeași Indie.

Cuvântul vodă, titlul vodă, cu sens de conducător și chiar de zeu, s-a utilizat din cele mai vechi timpuri și la comunitățile germane și scandinave (să nu uităm că în vechime toată lumea simplă, începând de la marginea de vest a Europei și până la munții Himalaya, vorbea una și aceeași limbă – limba rumână, în timp ce celelalte limbi, fiind limbi inventate, erau vorbite numai la palate, în temple, utilizate ca limbă oficială de un

număr nu prea mare de oameni – n.n.).

Astfel, verbul/cuvântul a vedea ca cuvânt popular era cunoscut și utilizat atât de cei de pe Peninsula Hindustan cât și cei din Europa centrală și Europa de nord.

Vodan/Vodin – așa și-au numit germanii și scandinavii zeul suprem, venerat și ca înțelept, cunoscător al tuturor textelor vechi, rege-preot, ș.a.m.d.[5]

Cuvântul vodă cu sens de cap, se întâlnește în limbile slovenă (vodja) și letonă (vaditajs), iar cu sens de lider, conducător – în limba lituaniană (vadovas). Păstrat în limba populară, în limba rumână, care mai încoace a devenit limbă scrisă a rumânilor, cuvântul/titlul vodă devine cunoscut odată cu înscăunarea primilor domnitori.

Așadar, cuvântul/titlul vodă nu este de origine slavă, așa cum ne spun istoricii contemporani, ci are rădăcini rumânești, derivând de la verbul a vedea. Mai mult, cuvintele slave vesti, voditi ș.a. au fost formate în baza rumânescului vodă, care, după cum s-a văzut mai sus, însemna a conduce, a fi conducător și este foarte/foarte vechi.

Nu este corect nici atunci când se afirma că și cuvântul voievod ar fi de proveniență slavă. Examinarea izvoarelor scrise în vechime ne arată că prima informație despre titlul voievod ne-o aduce la mijlocul secolului al X-lea împăratul Constantin al VII-lea Porfirogenetul (anii 906-959) în lucrarea „Despre administrarea imperiului”. Acesta ne spune că așa-numiții turci, care la mijlocul secolului al IX-lea se aflau în partea de nord a Munților Caucaz (de unde, la sfârșitul aceluiași secol vin și se așează cu traiul între Dunărea de Mijloc și Munții Car-

pați, iar mult mai târziu, peste câteva secole, sunt numiți unguri – n.n.), erau conduși de mai mulți voievozi, ceea ce ne permite să credem că acest titlu apare mult mai devreme.

Totodată, văzând că cuvântul voievod este alcătuit din ale două cuvinte, voi și vod, și știind că vodă înseamnă conducător iar voi – rând, fâșie inclusiv rând, fâșie din luptători, soldați, am înțeles că voievod înseamnă conducător/comandant al voiurilor, adică, în primul rând, conducător militar. De la bun început vodă ca titlu era superior celui de voievod. Acesta se egala cu cel de stăpânitor, de cel mai mare conducător. Titlul voievod, preluat de slavi (ruși, polonezi, ucraineni ș.a.), înseamnă la ei doar conducător militar și nu întotdeauna de cel mai înalt rang.

Este interesant faptul că în lucrările cărturarilor Grigore Ureche, Ion Neculce și Nicolae Costin, domnitorii noștri nu sunt numiți voievozi, ci vodă – Bogdan Vodă, Alexandru Vodă, Mircea Vodă, Ște-

fan Vodă, Mihai Vodă și așa toți ceilalți.

Cel care îi numește voievozi pe conducătorii țărilor românești este Dimitrie Cantemir. Acesta, aflându-se în Rusia, nu putea să-i numească pe domnitorii noștri vodă, egalându-i astfel cu țarul rus, fiindcă acest lucru nu ar fi fost pe placul lui Petru I. De aceea, Dimitrie Cantemir îi cobora în rang și-i numește pe toți voievozi, fapt pe care noi îl apreciem ca fiind incorect.

Probabil, anume din aceste considerente istoricii ruși, ucraineni și alții, utilizează numai titlul de voievod față de domnitorii rumâni, iar rumânii, fără a suspecta ceva, fiindcă așa au fost educați, au acceptat această situație. Corect ar fi ca domnitorii rumâni să fie nominalizați numai cu titlul vodă, așa cum i-au numit marii noștri cărturari, și nu cu cel de voievod. Așadar, cuvintele, titlurile vodă și voievod sunt cuvinte, titluri românești din cele mai vechi timpuri și mult mai târziu au fost luate de Chiril și Metodiu și incluse în limba slavonă.

BIBLIOGRAFIE

1. Геродот. История кн. 7. Полигимния. <http://ancientrome.ru/antlittr/t.htm?a=1269007000#127>
2. Гомер. Илиада. IX. https://viewer.rusneb.ru/ru/000199_000009_002390627?page=9&rotate=0&theme=white
3. Константин Багрянородный. Об управлении империи. https://www.vostlit.info/Texts/rus11/Konst_Bagr_2/
4. Мифологический словарь.Феникс.Фойник.https://mythology.academic.ru/1125/%D0%A4%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D1%81%2C_%D0%A4%D0%BE%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%BA
5. Один.<https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D0%B4%D0%B8%D0%BD1>.